

Med måleriets material

Inez Jönsson

Masteressä

Professor: Sophie Tottie

Handledare: Fredrik Ehlin

2016.09.19–2016.11.08

Om jag tillbaka på vad jag har gjort både under min tid på Mejan och tiden innan, märker jag att det följer en linje. Det är en linjär utveckling av samma idé där ett avslutat arbete går igen i nästa men på ett annat vis. Den ena saken är vad den andra inte är. En ram med en isärplockad och sedan hopsatt duk på blir i nästa steg en uppspänd duk med trådarna borttagna på de ställen där de tidigare satt. De idéer som omger det jag gör har också varit ganska likartade, men under tiden som jag skrivit den här texten har jag insett att en idé rymmer många idéer och att den där likheten rymmer en större variation och möjlighet än jag först anade. Det kanske är en självklarhet för många men för mig har det varit en ögonöppnare. I mitt konstnärliga arbete har jag alltid satt upp begränsningar för mig själv som jag sedan fått kämpa med som utmaningar och hinder. Genom att tillåta mig undersöka flera idéer inom en idé tror jag att jag kan komma över många av de hinder som fram tills nu bromsat mitt arbete och emellanåt bakbundet mig.

När jag arbetar utgår mycket från materialet och vad som går att göra med det. Att lära sig dess egenskaper och möjligheter och sedan gå vidare till nästa. Jag började måla med oljefärg och fortsatte med det tills jag kom dit jag ville med färgen. Då gick jag in i själva målningen och såg på hur den var gjord och började göra målningar av det. Jag började titta på vad det var för material jag verkligen använde, hur de såg ut egentligen. Jag slutade täcka över dem med

färg och började visa upp dem istället. Under en oljemålning döljer sig lager av material som alla på sitt sätt hjälper till att bygga upp målningen. De kanske kan kallas stödmaterial. Ramen och duken ingår bland stödmaterialen eftersom ramen håller upp duken som i sin tur håller upp och ger färgen något att fästa vid. I sig är de lika mycket värda som den målade ytan. Utan dem skulle det inte finnas en målning och färgen skulle ha förlorat sitt syfte.

Mitt intresse för material handlar om känslan olika material ger och hur jag kan förändra materialens betydelse. Som separata delar är materialen precis vad de utger sig för att vara, men tillsammans bildar de en existens som alltid är helt ny. De har gått från att vara enskilda till att bli ett. Min utgångspunkt är måleri och den yttre formen jag förhåller mig till, fyrkanten, kommer från målningen. Däremot vill jag frigöra mig från att enbart jobba på den platta ytan och istället börja röra mig i en fysisk värld där rummet inte existerar på duken utan i det faktiska rummet som vi finns i med våra kroppar.

Det finns några material som har blivit grunden för mitt arbete. Jag har valt ut dem för att jag tycker att dessa är de viktigaste delarna i görandet av en målning. Tillsammans hjälper och stödjer de varandra. Alla är väl använda inom den typ av måleri jag är van vid att se och som jag förhåller mig till när jag tänker på hur en person läser av ett verk och accepterar det som en målning. Jag tänker att ram, duk och färg räcker för att detta ska ske. Hur de

sedan är hopsatta och använda är inte lika viktigt. Det viktiga är materialen i sig, inte att de måste användas som de ”ska” användas i en målning. För min del hör också lim till de material som mina målningar inte skulle klara sig utan. Det syns visserligen inte, täckt av färg som det är, men det har en omistlig funktion för mitt arbete.

Här följer en inventering av mitt förhållande till de material som hittills varit de viktigaste i mitt arbete.

Spännram

Spännramen har gått från att bara vara ett nödvändigt stödmaterial till att bli en egen form. Den har funktionen av stödmaterial, en konstruktion med syfte att hålla uppe den målade duken mot sig själv och sig själv mot väggen. I

ytmåleri, alltså måleri där bilden ligger på målningens yta, visas inte ramen upp utan är dold under lager av duk och färg, men dess struktur är ändå avgörande eftersom det är hur ramen är byggd som bestämmer målningens yttre form.

När jag fortfarande ägnade mig åt ytmåleri tänkte jag inte så mycket på ramen. Hur stor målningen skulle vara bestämdes av vad som skulle ske på ytan, ramen var en nödvändig konstruktion. Jag tog det materialet som fanns fritt att använda på skolan och byggde mina ramar utan att bry mig om ramvirkets tjocklek och bredd. Det var när jag började tänka på målningen som en helhet, där alla delar är lika värda, som jag förstod hur mycket ramen faktiskt gör. Den påverkar ju hela målningens känsla. Genom att ta ställning till och bestämma ramens dimensioner kan jag påverka hur målningen uppfattas och ge den en känsla av fysisk tyngd eller lätthet.

När jag började tänka på målningen som helhet blev den också en sak. Det har den såklart alltid varit – en målning äger en fysisk kropp som jag kan lyfta upp och ner och hänga på väggen. Skillnaden som uppstod för mig var att min fokus skiftade från ytans färg till konstruktionens helhet. Färgen på ytan är så abstrakt, den går inte att i bokstavig mening ”få tag på”. Den finns där och kan bilda alla möjliga platser och rymder men den går ändå inte att hålla fast, begränsa som något gripbart. Med förflyttningen av intresset från ytans

färg till konstruktionens helhet ville jag inte längre skapa en plats på målningens yta utan istället förtydliga att målningen är ett objekt. I den förändringen blev ramen en viktig del i och med att dess kropp är så konkret. Det går att se i mina målningar där jag har öppnat upp duken för att visa ramen. Genom att göra detta understryks målningens tredimensionalitet.

Duk

I en målning är duken ett stödmaterial. Färgen behöver något att fästa i och bäras upp av. Men det är inte därför jag använder duk i mina målningar, jag vill ge den en annan funktion. Duken ska inte finnas till på grund av färgen, som en bärare av den, utan i egenskap av sig själv som duk.

Jag använder ogrunderad bomullsduk eftersom jag inte vill ha förbehandlade material. Om jag köper en färdiggrunderad duk är den limmad och bestruken med en primer. En sådan duk är inte längre bara duk utan består av en sammansättning av olika material. Tillsammans har de fått en bestämd funktion. Måleriprocessen har satts igång och jag behöver bara fortsätta. Om duken däremot är rå finns det fortfarande en öppenhet för vad den kan komma att få för betydelse.

Det finns olika sorters ogrundad duk som jag växlar mellan beroende på vilken typ av målning jag vill göra. Varje duk har sin egna karaktär som på

olika vis påverkar målningens uttryck. När jag gör limningar, alltså limmar upp en dukbit på en annan dukbit som är uppspänd på en ram, använder jag en duk som är tät och jämnt vävd där trådarna ger dukens yta en tydlig struktur. Innan jag gör limningen plockar jag bort trådar i olika riktningar från dukens kanter. Det är ett sätt för mig att visa hur duken är vävd, hur mitt material har blivit till, samtidigt som duken då går från att vara ett stödmaterial till att ersätta måleriet som annars skulle ta plats på dess yta.

Lim

Limmet som jag använder är ett gelatinlim. Det är ett animaliskt lim, gjort på djurs kroppsdelar. Jag började använda det för att det fungerar bra med bomullsduk, men jag har fortsatt använda det eftersom det har egenskaper som jag tycker om. Gelatinlimmet ser ut som bärnstensfärgat grus när jag får det från leverantören. För att göra lim av det ska det blandas med vatten och värmas upp. Det finns en formel för hur det ska göras men jag följer inte den. Mitt lim ska vara mörkt i färgen och extremt klibbigt, därför gör jag en väldigt koncentrerad blandning som jag låter koka ordentligt.

Det är viktigt att limmet klibbar ordentligt när jag gör mina limningar. Jag gjorde ganska många försök innan jag fick de två dukarna att fästa vid

varandra som jag ville. Limningarna handlar mycket om duken, hur den istället för färgen kan fungera som motiv och yta, men de handlar också om limmet. Limmet är inte ett material som går att ta på, som duken. Det behöver precis som färgen ett annat material för att kunna visa upp sina egenskaper.

Limmet blir fysiskt genom sin teknik. När två material sammanfogas med hjälp av lim får limmet också sin form. Detta syns i de av mina målningar som jag kallar för ”Limningar”. För betraktaren är det uppenbart att det är två olika bitar duk som är hopsatta, men ändå smälter de ihop. Nivåskillnaden som uppstår av dukens tjocklek gör att det blir som en relief. Limmet bestämmer också den slutgiltiga formen som ”motivet” får i en ”Limning”. När den form som jag gjort av bomullsduk ska limmas på biten som är uppspänd på ramen, måste ytorna som ska fästa vid varandra limmas. Bomullsduken, som krymper i torkningen, börjar efter en stund skeva och hittar snart med hjälp av limmet sin egen form. På så vis bestämmer materialet självt sin form.

Att limma påminner om måleri. Limmet stryks på duken med en pensel och penseldragen lämnar spår efter sig på duken i form av svaga skiftningar i ton. Det syns inte så mycket när limmet har torkat och det kanske är långsökt att kalla det för måleri, men för mig är själva akten – att lägga på en flytande

massa med en pensel på duk – så sammankopplad med måleriet att jag känner att det är det jag gör. Jag har ingen struktur för hur jag för penseln, det är i första hand vad som ska sammanfogas som är viktigt. Samtidigt är penseldragen inte slumpartade, jag är medveten om vad jag gör.

Färg

Jag vill att det jag sätter färg på ska bli en bit material som inte ska ifrågasättas. Även om det fortfarande är just materialet som är viktigt så ska det inte bara ses som material. Jag vill inte heller försköna och lägga tillrätta med hjälp av färgen. Däremot tycker jag att det har gjorts viktigt med hjälp av den. Färgen kan fungera som en markör av vad som har betydelse, den visar att jag har tagit ett beslut och att det har varit viktigt för helheten. Med andra ord visar gestiken i mitt arbete, att det jag väljer att täcka med färg är så viktigt att det är värt mer av min tid. Så som jag tillslut lämnar det är hur det ska ses.

Det är matt svart färg jag använder. Inte för att måla upp ett motiv utan för att täcka. Svart är den ”färg” som slätar ut mest. Formellt sett är den en färg, men den är också ett slags icke-färg. Speciellt så som jag använder den blir den en icke-färg. För mig handlar det inte om vilken nyans den har utan snarare vad den gör med det den färgar in. Det jag täcker över är ofta något som består av olika delar, en ram till exempel. När jag limmar ihop en ram blir det nästan alltid skarvar och ojämnheter och det syns tydligt att den är ihopsatt

av flera delar. Detta slätas över och dämpas av färgen. Färgen gör att ramen slutar vara en hopsättning, den blir istället en egen sammanhängande form. Det finns inga skuggor i svart.

2017.02.03–2017.02.24

Textens första del är skriven innan jag påbörjade arbetet med min masterutställning. Den speglar mina tankar under just den tid då den är skriven. När den delen av texten blev klar jobbade jag vidare och tänkte nya tankar. Men texten lämnades som den var. Den är knuten till en tidsperiod med en början och ett slut. När den skrevs trodde jag att den skulle passa väl in på de arbeten jag sedan skulle påbörja. Det gör den till viss del. Jag har fortsatt att arbeta med samma material och utgångspunkten är fortfarande tanken på målningen som form.

Texten har också fungerat som något att jobba i kontrast till. Jag skrev ner tankar som jag med säkerhet trodde skulle gälla även framöver men som jag ganska snabbt gjorde tvärtemot. Sådär skrev jag alltså om färg perioden mellan 19e september och 8e november: ”Det jag täcker över är ofta något som består av olika delar, en ram till exempel. När jag limmar ihop en ram blir det nästan alltid skarvar och ojämnheter och det syns tydligt att den är hopsatt av flera delar. Detta slätas över och dämpas av färgen. Färgen gör att

ramen slutar vara en hopsättning, den blir istället en egen sammanhängande form.” Efter det började jag med en ny typ av arbeten som jag kallar för just ”Sammansättningar”. En ”Sammansättning” består av svartfärgade trädelar. Hur delarna är formade och komponerade hämtar jag från de ramar jag bygger. Men här ska inte färgen dölja skarvarna som visar var delarna sitter ihop. Istället är den borttagen precis där de möts så att det ljusa träet syns och bildar linjer i det svarta.

Jag har konsekvent kallat mina arbeten för målningar. Det kan jag fortfarande göra. Även nu utgår jag från målningen som form och det jag gör är platt, fyrkantigt och relaterar till väggen. Det är enligt mig grundläggande gemensamma drag för mycket måleri och gör därför mina arbeten till målningar. Men det kanske inte är så de beskrivs bäst. Parallellt med tillblivelsen av mina fysiska arbeten har också en egen terminologi börjat utvecklas. Den grundar sig i teknikerna jag använder för att få fram mina arbeten. Genom att sätta samman trädelar har jag fått en ”Sammansättning” och en duk limmad på en annan har blivit en ”Limning”.

Nu avslutar jag även den här delen av texten. Även den tidsbaserad och knuten till en specifik period. Men det är inte slutgiltigt. Också nu ska jag fortsätta arbeta och tänka nya tankar. Därför kommer den här texten fortsätta ha en funktion där den byggs på och utvecklas tillsammans med mitt arbete.

